

HORIZONT 2025/5

Migrációkutató Intézet

Gönczi Róbert: **Változó migrációs politika Oroszországban –
Terror támadás és deportálási hullám az ukrajnai invázió alatt**

2025. 04. 23.

Gönczi Róbert: Változó migrációs politika Oroszországban 2024-ben – Terrortámadás és deportálási hullám az ukrajnai invázió alatt

BEVEZETÉS

2024-ben az orosz bevándorláspolitikát radikális fordulatot vett. Az új migrációs szemlélet katalizátora a márciusi krasznogorszki terrortámadás volt, amely példátlan szigorítási és deportálási hullámot eredményezett. A fordulat azért is meglepő, mert a Föderációé volt a világ egyik legengedékenyebb bevándorláspolitikája egészen tavalyig. A liberális irányvonal háttérében a népességcsökkenés és az ebből eredő krónikus munkaerőhiány állt. A közép-ázsiai posztszovjet országokkal kialakított cirkuláris migrációs rendszer biztosította a megfelelő munkaerő-beáramlást, azonban a terrortámadás következtében jelentősen megcsappant a muszlim háttérű bevándorlókba vetett bizalom, különösen az orosz társadalom részéről. A megváltozott társadalmi attitűd azért is jött rosszkor, mert a munkaerőhiány jelentős hatással van az ukrajnai invázióra is. A háttérország termelőképessége mellett a bevethető állomány és az elfoglalt ukrajnai (pl. Mariupol), valamint a megtámadott oroszországi (pl. Kurszk) területek helyreállításában is súlyos az emberhiány. Az egymásra halmozódó társadalmi, gazdasági és politikai kihívások olyan tökéletes vihart eredményeztek, amely Oroszországot bevándorláspolitikájának radikális újragondolására kényszerítette. A Kreml súlyos döntéseket hozott 2024-ben a bevándorlásról, amelyeknek következményei egyelőre beláthatatlanok.

DRÁMAI NÉPESSÉGCSÖKKENÉS

A Szovjetunió széthullása óta 17 millió fővel csökkent Oroszország lakossága.¹ Az orosz népesség fogyása² olyan láncreakciót indított el, amely alapjaiban érinti a gazdaságot és a társadalmat. A legszembetűnőbbek a gazdasági hatások. A munkaképes korú lakosok számának csökkenése krónikus munkaerőhiányt okoz olyan ágazatokban, amelyek az ukrajnai háború következtében felértékelődtek, köztük az építőiparban, a

ABSZTRAKT

A 2024-es év fordulópontot jelentett Oroszország migrációs politikájában. A márciusi krasznogorszki terrortámadást követő deportálási hullám jelezte, hogy a korábban liberális bevándorláspolitikájáról ismert ország drasztikus szigorításokat vezetett be. Közben azonban súlyos demográfiai és munkaerőhiánnyal küzd, amelyek az ukrajnai invázióra is kihatnak. A migrációs szabályok változásai tovább mélyítették az etnikai feszültségeket, és növelték az idegengyűlöletet az orosz társadalomban, miközben a közép-ázsiai cirkuláris migráció meggyengülése a gazdasági stabilitást veszélyezteti. A tanulmány feltárja a változások háttérét, következményeit és az orosz bevándorláspolitikát lehetséges jövőbeli irányait.

¹ KRASZTEV – HOLMES 2024.

² BALZER 2024.

mezőgazdaságban, az energia- és a védelmi iparban.³ Az építőipar nehézségei súlyos fennakadásokat okoznak az újjáépítési folyamatokban, a mezőgazdaság hiányosságai a háttérország működését akadályozzák, míg az energia- és védelmi iparban tapasztalható munkaerőhiány megnehezíti a frontvonalon küzdő csapatok ellátásának megszervezését. Nemcsak a gazdasági növekedés lassul, hanem Oroszország hosszú távú fejlődési esélyei is romlanak. A munkavállalók hiánya és a csökkenő termelékenység negatívan befolyásolja a piacot a szankciókkal sújtott országban.⁴ A népességfogyás emellett fokozza a régiók közötti gazdasági és társadalmi különbségeket, elnéptelenedést okoz számos jelentős gazdasági potenciált hordozó vidéken, főleg az egykor ékköveknek számító, mára kietlen szibériai területeken.⁵ Számtalan, a szovjet időkben makulátlanul működő bányászvidék munkaerő hiányában mára elnéptelenedett.

Oroszország demográfiai válsága mély társadalmi feszültségeket is felszínre hoz. Egyre több a nyugdíjas, miközben a munkaképes fiatalok száma rohamosan csökken.⁶ Az elöregedés súlyos terhet ró a szociális ellátórendszerre, melyet a Kreml nem tud megfelelően kezelni. A gazdasági fenntarthatóság és a nyugdíjrendszer stabilitása évről évre egyre nagyobb kihívást jelent. Mindeközben a termékenység eltérő alakulása etnikai feszültségeket okoz a több mint 190 nemzetiség és vallási csoport között.⁷ Állami felmérések szerint Oroszországban legalább 20 millió muszlim vallású nem orosz etnikumú lakos él,⁸ és közösségeikben a termékenységi arányszám lényegesen magasabb más társadalmi csoportokhoz képest:⁹ egy ENSZ-felmérés szerint a ráta 2,3, míg az országos átlag 1,4. Ugyanezen kutatás szerint 2030-ra több muszlim vallású és etnikai kisebbségi származású újszülött lesz az országban, mint orosz, ami komoly társadalmi feszültségeket vetít előre. Oroszország átalakuló etnikai összetétele már jól látható olyan muszlim többségű régiókban, mint Tatár föld vagy Baskíria. Emellett fontos megemlíteni a párhuzamos bevándorlást is: míg Oroszországot főként a fiatal, képzett munkavállalók hagyják el¹⁰ – ami az emberi tőke minőségi romlását eredményezi –, a bevándorlás egyre erősebb az alacsonyabb fejlettségi térségekből, pl. Közép-Ázsiából.¹¹ A bevándorlók főbb csoportjait adó régiókból érkező, eltérő etnikumú személyek többsége muszlim vallású, ami tovább formálja a Föderáció etnikai összetételét.

A népességcsökkenés súlyos politikai és nemzetbiztonsági kockázatokat is jelent Oroszország számára. A fiatal, bevethető lakosság számának csökkenése gyengíti a védelmi képességeket, a munkaerőhiány jelentős mértékben korlátozza a hadsereg utánpótlását és

³ KLUGE 2024.

⁴ EUROPEAN COUNCIL 2023.

⁵ DMITRIEVA 2021, 1-5.

⁶ MIKHAILOVA – SAFAROVA - SAFAROVA 2018, 6-26.

⁷ GEOPOLITICAL FUTURES 2023.

⁸ EMIRATES NEWS AGENCY-WAM 2024.

⁹ PANT 2017, 1-22.

¹⁰ KAMALOV – SERGEEVA 2024.

¹¹ MASALSKA 2019.

az ország védekezési kapacitását. A katonai mobilizáció akadályai különösen nagy problémát jelentenek az ukrajnai háború fényében. Politikai értelemben pedig a korábban említett demográfiai, etnikai változások okozhatnak kihívásokat. Az észak-kaukázusi régiók, mint Dagesztán és Csecsenföld, különösen hajlamosak lehetnek etnikai feszültségekre. Ezek a területeken korábban is voltak önállósodási mozgalmak,¹² amelyek a gyengülő központi irányítás miatt ismét felerősödhetnek – annak ellenére, hogy Ramzan Kadirov vezetése alatt az utóbbi időben jelentősen javult Moszkva és a csecsen társadalom viszonya.¹³

A demográfiai problémák mellett az egészségügyi ellátás romlása, a megélhetési költségek emelkedése és a szociális szolgáltatások hiányosságai is hozzájárulnak az életminőség csökkenéséhez, ami a társadalmi kohézió gyengülését vonhatja maga után.¹⁴ A romló életminőség eredményeként kialakuló „társadalmi pesszimizmus”¹⁵ olyan hozzáállást eredményez, amely csökkenti az innovációra való hajlandóságot, az állampolgári részvételt és a gazdasági aktivitást. Az orosz társadalomban történelmi hagyománya van a „radikális pesszimizmusnak”¹⁶ (v.ö. az „orosz lelkület” pesszimista hajlama¹⁷), azonban az utóbbi évek nehézségei, különösen a háború és a gazdasági bizonytalanság tovább rontotta a lakosság mentálhigiéniai állapotát. Ennek következtében a fiatal generációk egyre kevésbé mernek családot alapítani.¹⁸

A negatív társadalmi-demográfiai trendek hatással vannak Oroszország szerepének nemzetközi megítélésére és a Föderáció érdekérvényesítő képességére is. Az ország befolyása gyengülhet,¹⁹ mivel a népességfogyás közvetlenül befolyásolja a GDP növekedését, az exportkapacitást és az innovációs képességet, amelyek kulcsfontosságú tényezők a globális érdekérvényesítésben. Emellett az elmúlt években számos orosz állampolgár, különösen a magasan képzett szakemberek, emigráltak Közép-Európába vagy a balti államokba. Ezek az országok nemcsak gazdasági lehetőségeket kínálnak, hanem gyakran politikai kritikát is megfogalmaznak a Kreml tevékenységével szemben.²⁰ Így kijelenthető, hogy a Kreml nemcsak elveszíti a szakképzett munkaerőt, hanem olyan riválisok javára, akik ellenségesek a moszkvai elittel.

¹² VEGA 2020.

¹³ LUCAS 2024.

¹⁴ BARTOSIEWICZ 2024.

¹⁵ INOZEMTSEV 2019.

¹⁶ POSTSOCIALISM 2024.

¹⁷ ZSIVANOVITS 1933.

¹⁸ SNEGOVAYA 2024.

¹⁹ BALZER 2024.

²⁰ KIM 2022.

MUNKAERŐHIÁNY ÉS CIRKULÁRIS MIGRÁCIÓ

Demográfiai előrejelzések szerint, ha a tendenciák tartósak maradnak, a következő évtizedekben 5-10 millió fővel csökkenhet a foglalkoztatottak száma Oroszországban.²¹ A munkaerőhiánynak számtalan oka van, melyeknek csak egy részét lehet demográfiai folyamatokra visszavezetni. A rendkívül alacsony, 1,4-es születési arányszám nem biztosítja a népesség reprodukcióját. (Ráadásul, miközben ez az arány a nyolcvanas évek óta folyamatosan csökken, egyes felmérések szerint még az említett arányszám is optimista a valósághoz képest.)²² A háború elsősorban a 20 és 40 év közötti férfiak számát csökkenti, ám csupán becslések állnak rendelkezésre a pontos adatokat illetően. Az ukrán fegyveres erők vezérkara 2025. február 1-jén 839 040 orosz katonai veszteségről,²³ a brit védelmi minisztérium márciusban pedig körülbelül 900 000 áldozatról, köztük 200 000–250 000 elhunyról számolt be.²⁴ Az oroszországi Meduza-Mediazona viszont jóval kevesebbre becsülte az orosz veszteségeket: egy februári jelentésük szerint a háború kitörése óta 160 000–165 000 katona vesztette életét.²⁵ A Kreml utoljára 2022 szeptemberében közölt hivatalos adatokat, akkor 5 937 orosz katonai halálesetről számoltak be.²⁶ A katonai mozgósítás 1,5 millió munkavállalót vont ki a munkaerőpiacról,²⁷ miközben a közép-ázsiai migránsok száma is jelentősen csökkent, eleinte a háború és a kényszersorozások, majd a növekvő idegengyűlölet miatt. A közép-ázsiaiak egyre nagyobb számban választják Oroszország helyett Törökországot, Dél-Koreát és az Európai Uniót, ahol magasabb bérek és alacsonyabb kockázatok várják őket.²⁸ A véletlenszerű razziák, illetve a deportálás fokozódása tovább csökkentette Oroszország vonzerejét. A külföldiek munkavállalási kedvét nehezítik a nyugati szankciók következtében nyomott bérek és a növekvő gazdasági bizonytalanság is.

A munkaerőhiány jelentős negatív változásokat hozott az építőiparban, a mezőgazdaságban, az ipari termelésben és a közlekedésben is. Az ezekben a szektorokban dolgozók gyors állami beavatkozással megvalósuló bérnövelése ideiglenesen kompenzálta a munkaerőhiányt (a munkaerőpiac vonzóbbnak tűnt a valóságnál), azonban hosszú távon fenntarthatatlan gazdasági modellnek bizonyult. Az oroszországi vállalatok a közeljövőben kénytelenek lesznek csökkenteni a termelést, vagy munkaerőt kell importálniuk. Ennek jelei már most is láthatók az orosz bevándorláspolitikában – különösen az afrikai orvosok toborzásában, akiknek integrálására ugyanakkor nincs megfelelő állami rendszer.²⁹ További megoldásként felmerült a kiskorúak, különösen a 14 évnél idősebbek bevonása

²¹ SOR 2025.

²² STATISTA RESEARCH DEPARTMENT 2024.

²³ WAR.UKRAINE.UA 2025.

²⁴ LOH 2025.

²⁵ MEDUZA 2025.

²⁶ COURT 2025.

²⁷ N-IUSSP 2022.

²⁸ RICKLETON 2025.

²⁹ THE ODESSA JOURNAL 2024.

diákmunkában a hadiipari feladatokba, azonban ez szintén fenntarthatatlan és etikátlan.³⁰ A regionális különbségek eközben nőnek: míg a nagyobb városokban továbbra is jó az ellátottság, az észak-országi Karélia és Murmanszk tartományokban katasztrofális a helyzet.³¹ Különösen nagy a munkaerőhiány a kevésbé vonzó munkakörökben, mint a hegesztők, buszsofőrök, vagy a fizikai munkások esetében. A középfokú oktatási rendszer továbbra sem felel meg a munkaerőpiaci igényeknek, így az új munkavállalók képzése lassúnak bizonyul.³² (A közoktatási intézmények nehézkesen váltanak a képzési profilukon, hiába változnak a piaci igények.) A munkaerőpiac elmúlt években tapasztalt strukturális átalakulása miatt a munkaerőhiány vélhetően tartós problémává válik.

A legnagyobb kihívást a közép-ázsiai cirkuláris migrációs rendszer meggyengülése jelenti, amelynek keretében főként kazah, kirgiz és tádzsik migránsok három évtizede időszakosan, szezonálisan érkeznek dolgozni Oroszországba.³³ Általában alacsony képzettséget igénylő fizikai munkát végeznek, különösen az építőiparban, mezőgazdaságban és háztartási szolgáltatásokban (pl. takarítás, főzés, varrás, mosás stb.). A közép-ázsiai köztársaságokban az alacsony jövedelmi szintek és a korlátozott munkaerőpiaci lehetőségek miatt a kivándorlás továbbra is jelentős megélhetési forrás, ami az államoknak is bevételt jelent a hazautalások (remittanciák) formájában.³⁴ Oroszország fő vonzereje sokáig a szoros kulturális és nyelvi kapcsolat, valamint a vízummentes beutazási lehetőség volt. A közép-ázsiai országok és Oroszország között egyedi szimbiózist alakított ki a cirkuláris migráció: a posztsovjet köztársaságok Oroszországban tudták foglalkoztatni lakosaikat, míg a Föderáció a vendégmunkásokkal pótolta a munkaerőhiányt. A szezonális jelleg pedig nem okozott mély társadalmi feszültségeket, ugyanis a migránsok rövid időn belül hazamentek, és csak az újabb szezonra tértek vissza. A ciklikus migráció sokáig fenntarthatónak bizonyult, mert a könnyű visszatérés lehetősége miatt a munkásoknak nem kellett letelepedésben gondolkodni.

A közép-ázsiai elvándorlásnak természetesen vannak negatív hatásai is. Komoly gondot jelent az agyelszívás, amikor a régió nem tudja megtartani a magasan képzett munkavállalókat.³⁵ Problémát okoz, hogy az államok túlzottan támaszkodnak a hazautalásokra: például Tádzsikisztán GDP-jének több mint 30%-a származik a hazautalásokból.³⁶ A nehézségek közé tartozik az is, hogy a migránsok jogi és szociális védelme igen hiányos Oroszországban, ami gyakran vezet a vendégmunkások kizsákmányoláshoz.³⁷

³⁰ RBC-UKRAINE 2024.

³¹ CHENTEMIROV 2024.

³² EVDOKIMOVA 2015, 77-85.

³³ GÖNCZI 2022, 1-20.

³⁴ IOM 2024.

³⁵ THOREZ 2020, 31-42.

³⁶ MURAKAMI – YAMADA – SIOSON 2021, 1-14.

³⁷ EUROPEAN NETWORK ON STATELESSNESS 2024.

A MÁRCIUSI KRASZNOGORSZKI TERRORTÁMADÁS

2024. március 22-én súlyos terrortámadás rázta meg a Moszkva melletti Krasznogorszkot, amikor négy fegyveres betört a Crocus City Hall nevű rendezvényközpontba, és válogatás nélkül tüzet nyitott a közönségre.³⁸ Ezt követően robbanó- és gyújtóeszközöket is bevetettek. A támadásban legalább 145 ember vesztette életét,³⁹ és több mint 550-en sérültek meg, sokan súlyosan.⁴⁰ A négy feltételezett támadó ellen hajtóvadászat indult, és állami jelentések szerint az orosz hatóságok akkor kapták el őket, amikor éppen Ukrajna irányába próbálták meg elhagyni az országot.

A támadást szinte azonnal magára vállalta az Iszlám Állam (ISIS) Horaszán Tartomány nevű egysége, az ISKP. A terrorszervezet az ISIS által működtetett Amaq News Agency nevű portálon jelentette be, hogy a támadás a helyi keresztényeket célozta. Az afganisztáni leányvállalat azt is hozzátette, az akció megtorlás volt Oroszország afganisztáni, csecsenföldi és szíriai katonai műveletei miatt. Az Ukrajna felé menekülő elkövetők radikális muzulmán tádzsik állampolgárok voltak, akik korábban vendégmunkásként dolgoztak az országban. Telegram csatornájukon már a támadás előtt is erőszakra buzdítottak – ez megerősítette az ISKP narratíváját a történésekről. Az orosz Szövetségi Biztonsági Szolgálat (FSZB) először Ukrajnát vádolta a támadás megszervezésével a támadók menekülési iránya miatt, de erről nem tudtak kielégítő bizonyítékokat bemutatni.⁴¹ Az elkövetők vallomásai és az ISKP állításai szintén cáfolták, hogy Kijevnek köze lett volna a terrorakcióhoz.

A TERRORTÁMADÁS KÖVETKEZMÉNYEI

A támadást követően felerősödtek a bevándorlásellenes érzelmek Oroszországban. A lakosság széleskörű elégedetlensége a vendégmunkásokkal fokozott hatósági ellenőrzéseket és a xenofób diszkrimináció erősödését eredményezte.⁴² A hatóságok különösen keményen léptek fel a tádzsik állampolgárokkal szemben – gyakorivá váltak a kellő bizonyíték nélkül végrehajtott deportálások. A Kremlt foglalkoztatni kezdte a bevándorlás szabályozása, különösen a vízumellenőrzési kényszer bevezetése, ami politikai konfliktusokat szült közép-ázsiai partnereivel. Nyugati vezetők, így pl. Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke és Emmanuel Macron francia elnök is elítélték a támadást, ugyanakkor keményen bírálták a krasznogorszki eseményeket követő orosz migrációs politikát és az emberi jogok megsértését.⁴³ A terrortámadás egyértelművé tette, hogy összefüggések vannak a közép-ázsiai szélsőséges iszlamista csoportok által jelentett fenyegetés, a vallási radikalizáció és az

³⁸ SEREMET 2024.

³⁹ ОБЧИННИКОВА 2024.

⁴⁰ ЛЫСЯКОВ 2024.

⁴¹ KIRBY 2024.

⁴² HASHIMOVA 2024.

⁴³ EUROPEAN DIGITAL MEDIA OBSERVATORY 2024, 1-10.

Oroszországban dolgozó migránsok helyzete között. A márciusi események közvetlenül hozzájárultak az orosz bevándorlási és migrációs politika 2024-es szigorításaihoz, amikkel a kormány részben a felkorbácsolt bevándorlóellenes közhangulatnak engedett. A korábban még európai szinten is rendkívül liberális bevándorláspolitikát folytató Oroszország a reguláció útjára lépett, aminek mélyreható következményei egyelőre legfeljebb feltételezhetőek.

Első lépésben az orosz hatóságok razziákat hajtottak végre és széleskörű deportálási műveletet indítottak.⁴⁴ A tömeges razziák főként olyan területeket érintettek, ahol magas a közép-ázsiai migránsok koncentrációja. Több száz embert tartóztattak le, főleg tádzsik állampolgárokat. Szentpétervárról több mint 400 főt deportáltak a támadás utáni hetekben,⁴⁵ április 3-án pedig a hatóságok megrohamoztak egy moszkvai kollégiumot, ahol mintegy 60 tádzsik állampolgárt tartóztattak le,⁴⁶ és többségüket azonnal deportálták. A belügyminisztérium új rendeleteket vezetett be. Kötelezővé tették az ujjlenyomatvételt és a fénykép készítését az országba belépő külföldiek számára, valamint 180-ról 90 napra csökkentették a tartózkodási idő maximális hosszát.⁴⁷ A tádzsik és más nemzetiségű közép-ázsiai bevándorlókat a hatóságok hónapokig célzottan vegzálták, gyakori igazoltatásoknak és kihallgatásoknak vetették őket alá, függetlenül attól, hogy rendelkeztek-e az oroszországi tartózkodáshoz szükséges dokumentumokkal. Számos emberi jogi beszámoló szerint a hatóságok gyakran bántalmazták is a letartóztatottakat, különösen a tádzsik állampolgárokat, és sokakat alaptalanul vádoltak meg terrorista szándékkal.⁴⁸ A hatósági razziák tovább növelték a feszültséget a bevándorló közösségek és az orosz lakosság között. A növekvő idegengyűlölet erőszakhullámot eredményezett országszerte.⁴⁹ A bevándorlóellenes aktivisták gyakran nyúltak erőszakhoz, különösen tádzsik állampolgárok és tulajdonaik ellen, így támadás ért több, általuk működtetett piacot is. A durva állami bánásmód és az idegenellenes légkör fokozta a migránsok elidegenedését, növelve a radikalizáció esélyét. Több jelentés is állítja, hogy az Iszlám Állam kapott a lehetőségen, és toborzási célokra kezdte felhasználni a bevándorlók helyzetét.⁵⁰

A deportálási hullámot mindkét fél gazdasága megszenvedte. A közép-ázsiai országok gazdaságából kiestek a vendégmunkások hazautalásai, és részint ezért csökkent Tádzsikisztán GDP-je 2024-ben.⁵¹ A háborús gazdasági helyzetben a kiutasítások növelték az orosz munkaerőpiac terheit, és súlyos hiányokat okoztak.⁵²

⁴⁴ RFE/RL 2024b.

⁴⁵ AKIPRESS 2024.

⁴⁶ PANNIER 2024.

⁴⁷ BLOOMBERG 2024.

⁴⁸ PUTZ 2024.

⁴⁹ IBRAGIMOVA 2024.

⁵⁰ VISION OF HUMANITY n.d.

⁵¹ EURASIANET 2025.

⁵² SAVIC 2024.

A terrortámadás után a Kreml megkezdte a migrációs szabályozások szigorítását a közbiztonság növelésének szükségessége érdekében. A határozott hatósági fellépésnek közvetlen politikai haszna is volt: a kormány el tudta terelni a figyelmet a gazdasági nehézségekről és a háború negatív hatásairól, emellett Vlagyimir Putyin orosz elnök népszerűsége is növekedett.⁵³ A szigorúbb fellépés értelmében a törvényhozók korlátozni kezdték a külföldi munkavállalók lehetőségeit az oktatás, egészségügy és közlekedés terén.⁵⁴ Az intézkedések és következményeik a következő pontokban foglalhatóak össze:

1. Bürokratikus terhek növelése: A munkavállalóknak külön engedélyt kell beszerezniük minden egyes munkakör betöltéséhez, amit a munkáltatónak kell jóváhagynia. Ez a folyamat nemcsak időigényes és költséges, hanem felelősséget jelent a munkaadók számára is, akik sokkal óvatosabban vesznek fel új alkalmazottakat, különösen külföldi háttérűeket. A korábban szabad mozgással bíró, állandó tartózkodási engedéllyel rendelkező migránsoknak is külön munkavállalási engedélyt kell kérniük, amely csak egy évig érvényes, és csak egy adott munkakörhöz köthető, amitől nem térhetnek el.
2. Hűségmegállapodások: Az Oroszország területén 30 napnál tovább tartózkodó migránsoknak alá kell írniuk egy ún. „hűségmegállapodást”, amelyben vállalják, hogy eleget tesznek a törvényi előírásoknak, és tiszteletben tartják a „hagyományos orosz értékeket”. Utóbbi pontosítása híján a migránsok rendkívül kitétek a hatósági zaklatásnak, tekintve, hogy az ország területén több mint 190 etnikum él. A megállapodás ezen kívül kizárja a hatósági döntések elleni jogorvoslat lehetőségét, ezzel gyakorlatilag megfosztva az aláírókat jogaik alapvető védelmétől.
3. Új személyazonosító kártyarendszer: A státuszigazolás érdekében a hatóságok új, speciális személyazonosító kártyarendszert is bevezettek, kifejezetten a vendégmunkásoknak. Bár ez átláthatóbbá teszi a migránsok jogi helyzetét, nem tudni egyelőre, milyen negatív következményekkel járhat például a kártya elvesztése.
4. Kiutasítási mechanizmusok egyszerűsítése: 2024-ben felgyorsultak a kiutasítási eljárások, miután kibővítették az adminisztratív vétségek körét, és immár a vendégmunkások bírósági eljárás nélkül kiutasíthatók. Az érintetteket gyakran célország meghatározása nélkül deportálták, ami súlyos nemzetközi jogi kérdéseket vet fel.
5. Tartózkodási időkeret korlátozása: A vendégmunkások legfeljebb 90 napig tartózkodhatnak Oroszországban, amennyiben vízummentességet élvező országokból érkeztek. Ez még így is lényegesen hosszabb idő, mint ami a

⁵³ STATISTA RESEARCH DEPARTMENT 2025.

⁵⁴ DÜNDAR 2025.

vízumköteles országok állampolgárainak engedélyezett. A 90 napnál hosszabb tartózkodáshoz bírói jóváhagyás szükséges.

Noha a szigorítások nemzetbiztonsági érdekeket szolgálnak, növelik az illegális foglalkoztatás kockázatát és ebből eredően a kiszolgáltatottság veszélyét. Az intézkedések ráadásul Moszkva közép-ázsiai kapcsolatainak romlását is eredményezik. Több ország, így pl. Üzbegisztán és Tádzsikisztán is tiltakozott állampolgáraik aránytalan diszkriminációja miatt, és óva intették lakosaikat az Oroszországba történő utazástól.⁵⁵

A közép-ázsiai bevándorlókat Oroszországban nem csupán az állami szigorítások, hanem az idegengyűlölet mélyebb gyökerei is fenyegetik, amelyek az egykori Szovjetunió nemzetiségi politikáira vezethetők vissza. A megosztottságot és feszültségeket generáló állami politikák egymásnak kívánták ugrasztani az államszövetség etnikai csoportjait, hogy Moszkvából könnyebben irányítható régiókat hozzanak létre.⁵⁶ Jó példa erre az azeri–örmény feszültség Hegyi-Karabah kapcsán⁵⁷, vagy a Fergána-völgy Közép-Ázsiában.⁵⁸ Az 1990-es évek gazdasági válsága, az etnikai konfliktusok és a szovjet államszerkezet összeomlása következtében jelentős migrációs hullám indult Oroszországba a volt tagköztársaságokból.⁵⁹ Ezek a folyamatok tovább növelték a szociális és etnikai szakadékokat, egyes társadalmi csoportok marginalizálódását és a radikalizáció terjedését, ami hozzájárult a 90-es évek terrortámadásaihoz.⁶⁰ Az orosz közvélemény gyakran az Észak-Kaukázusból származó embereket, pl. a csecseneket társította a terrorizmussal, bűnözéssel és egyéb társadalmi problémákkal, aminek következtében jelentősen nőtt az első és a második csecsenföldi hadjárat társadalmi támogatottsága.⁶¹ A médiában az etnikai konfliktusokat (pl. Hegyi-Karabah) leegyszerűsített és sztereotipikus narratívákban ábrázolták, ami fokozta az idegenekkel szembeni negatív társadalmi attitűdöket.⁶² A 2024-es terrortámadás tovább mélyítette az etnikai feszültségeket, és jelentősen fokozta az idegen- és migrációellenes hangulatot az országban. Egyes közszereplők politikai haszonszerzés céljából agresszív migránsellenes retorikát alkalmaztak, ami tovább szította az etnikai előítéleteket, így közvetlenül hozzájárult a bevándorlók elleni erőszakhullámhoz.⁶³

Az orosz kormányzati retorika tavaly kettős megközelítést alkalmazott. Miközben nyilvánosan elítélték a migránsok elleni erőszakot, a rasszizmust és az idegengyűlöletet, valamint hangsúlyozták, hogy Oroszország egy többnemzetiségű állam, a Kreml politikai kampányai és intézkedései egyértelműen célba vették az etnikai kisebbségeket, beleértve a bevándorló közösségeket is. Az ukrajnai háború árnyékában a Kreml az etnikai nacionalista

⁵⁵ RFE/RL 2022a.; RFE/RL 2024c.; RFE/RL 2022b.

⁵⁶ COALSON 2013.

⁵⁷ INTERNATIONAL CRISIS GROUP 2023.

⁵⁸ ESCHMENT 2021.

⁵⁹ CODAGNONE 1998, 39-59.

⁶⁰ KISS 2019, 304-315.

⁶¹ DUNLOP n.d.

⁶² CHAWRYŁO – BARTOSIEWICZ 2023.

⁶³ UMAROV 2024.

húrok pengetésével próbált újabb támogatást szerezni a „különleges katonai művelet” sikeréhez, ám ez a szélsőséges csoportok megerősödését is eredményezte. Felmérések szerint az idegengyűlölet különösen az alacsonyan képzett, kisebb jövedelmű és idősebb korosztályok körében erősödött.⁶⁴ Az etnikai feszültség kockázata leginkább a nagyvárosokban nőtt, ahol a legmagasabb a bevándorló közösségek koncentrációja.

HOGYAN TOVÁBB OROSZORSZÁG?

A 2024-es év változásai hosszú távú trendeket jeleznek előre, amelyek mélyreható változásokat eredményezhetnek Oroszország bevándorlási és migrációs kilátásaiban. A Föderációnak a következő időszakban számolnia kell a népességcsökkenéssel, az elöregedéssel, a termékenységi ráta csökkenésével, az elvándorlással, az agyelszívással, az etnikai és vallási összetétel átalakulásával, a háború negatív demográfiai hatásaival, valamint a munkaerőhiány gazdasági következményeivel.

Kétségtől a legnagyobb kihívás – mely a többi társadalmi probléma forrása is – a népességcsökkenés üteme. Az ENSZ előrejelzései szerint Oroszország népessége 2100-ra a jelenlegi 146 millióról 25-50%-kal csökkenhet, így 74-112 millió fő között alakulhat.⁶⁵ Mindeközben az orosz társadalom egyre idősebbé válik, ugyanis a fogyatkozó aktív népesség mellett emelkedik a nyugdíjasok aránya. Ráadásul az 1,4-es termékenységi ráta is messze elmarad a népesség fennmaradásához szükséges 2,1-től. Ez az érték a háború és a gazdasági instabilitás miatt várhatóan tovább fog apadni. A népességcsökkenés problémáját tovább súlyosbítja az elvándorlás és az agyelszívás is. Az ukrajnai invázió kezdete óta sok képzett fiatal hagyta el Oroszországot, ami csökkenti a reprodukív korú népességet és gyengíti a gazdasági potenciált. Az agyelszívás legsúlyosabban az IT-szakemberek és a tudósok köreiben tapasztalható, gyengítve az ország technológiai és innovációs képességeit.⁶⁶

A negatív tendenciák azonban nem minden társadalmi csoportban figyelhetők meg. A nem orosz és nem ortodox keresztény közösségek, például a muszlimok aránya folyamatosan növekszik, ami részben a különböző termékenységi arányoknak, részben pedig a bevándorlási politikának köszönhető. Az etnikai sokszínűség növekedése ugyanakkor feszültségeket szülhet, különösen egy olyan országban, ahol fellángolt az idegengyűlölet.

A lakosságcsökkenéshez jelentősen hozzájárul az ukrajnai háború is, amely nem csupán százezrek életét követelte, de csökkentette a gyermekvállalási hajlandóságot is.⁶⁷ A konfliktus következtében a bevándorlók szemében apadt Oroszország vonzereje, miután őket is katonai szolgálatra kényszerítették. A Kreml mindkét problémát igyekezett kezelni

⁶⁴ HASHIMOVA 2024.

⁶⁵ BALZER 2024.

⁶⁶ LASSILA 2019, 1-2.

⁶⁷ YAKOV AND PARTNERS 2024.

olyan intézkedésekkel, mint a megemelt pénzügyi támogatás a szülők számára,⁶⁸ vagy a honosítási hullámok,⁶⁹ de egyelőre egyik sem bizonyult hatékonynak.

A hadseregben tapasztalható munkaerőhiány pótlására kényszerített sorozást vezettek be, mely nemcsak a közép-ázsiai bevándorlókat érinti, hanem más országok állampolgárait is (pl. Nepál, Afganisztán, Szerbia, Malajzia, Uganda, Szíria, Líbia, Közép-afrikai Köztársaság, Libanon, Kuba, Kongói Demokratikus Köztársaság stb.).⁷⁰ Emberi jogi jelentések szerint az orosz hatóságok olyanokat céloznak meg, akik nemrég szereztek orosz állampolgárságot, vagy illegálisan tartózkodnak az országban.⁷¹ Őket gyakran rendőrségi razziák során gyűjtik be, például bevásárlóközpontokban, metróállomásokon, munkahelyeken vagy mecsetekben. A hatóságok ezeket tartóztattak le olyan műveletek keretében, mint amire a 2023-as szentpétervári szilveszter alatt sor került.⁷² A sorozás során számos olyan kényszerítő módszert alkalmaznak, amelyek nem tartják tiszteletben az emberi jogokat. Jellemzően a migránsokat egy gyors dokumentumellenőrzést követően a legközelebbi katonai regisztrációs hivatalokba viszik, ahol pszichológiai nyomással próbálják rávenni őket, hogy csatlakozzanak a hadsereghez. A szolgálatot megtagadókat deportálhatják vagy visszavonhatják állampolgárságukat. Egyfajta trójai falóként az orosz kormányzat bevezette a gyorsított állampolgársági eljárást, amelynek értelmében a migránsok könnyített feltételekkel szerezhetnek orosz állampolgárságot, ha önként jelentkeznek katonai szolgálatra.⁷³ Ez különösen a gazdasági nehézségekkel küzdők körében vált népszerűvé. A feltételek ráadásul fokozatosan enyhültek, idővel az aktív harci részvétel minimum időtartamát is eltörölték. Annak ellenére, hogy Oroszország népszerűsége csökkent, a közép-ázsiaiak számára továbbra is lehetséges alternatíva a régió gazdasági nehézségei miatt, beleértve a túlnépesedést, a magas munkanélküliséget és az alacsony béreket.⁷⁴

A munkaerőhiány az Oroszország által megszállt ukrainai területeket sem kíméli, amelyek újjáépítésére előszeretettel alkalmaz a Kreml migránsokat.⁷⁵ A legtöbben szintén Közép-Ázsiából érkeznek, és jellemzően alacsony társadalmi státuszúak, így nem jelentenek nagy anyagi kiadást Moszkva számára. Jó példa erre Mariupol, ahova a megszállás óta 40-50 ezer vendégmunkás érkezett,⁷⁶ akiknek jelenléte drasztikusan megváltoztatta a kelet-ukrainai város etnikai összetételét. A megszállt kelet-ukrainai területekről körülbelül ötmillióan vándoroltak el, helyüket Oroszország etnikai oroszokkal és egyéb bevándorlókkal pótolta.⁷⁷ A térségben történő munkavállalás azért is vált népszerűvé a migránsok körében, mert lényegesen magasabb juttatásokat kapnak érte, mint Oroszországban. Kelet-Ukrajnában

⁶⁸ БОРОПАЕВА 2025.

⁶⁹ PRIMEDIA 2023.

⁷⁰ BARTOSIEWICZ – ŻOCHOWSKI 2024.

⁷¹ CURRENT TIME 2024.

⁷² RFE/RL 2024a.

⁷³ LITVINOVA 2024.

⁷⁴ NEAR EAST SOUTH ASIA CENTER FOR STRATEGIC STUDIES 2024.

⁷⁵ PETROV 2024.

⁷⁶ UKRAINIAN WORLD CONGRESS 2023.

⁷⁷ DIANA 2024.

havi minimum 150 ezer rubelt keresnek, amivel gyakran többet visznek haza, mint a helyi lakosok. Hasonló kedvezményeket vezetett be a Kreml az orosz állampolgárok számára is, akik 2%-os kamatozású jelzáloghitellel vásárolhatnak ingatlant – ösztönözve a megszállt területek benépesítését.⁷⁸ Helyi jelentések szerint ugyanakkor komoly feszültségek keletkeznek a frissen beköltözők és a Kelet-Ukrajnában maradt helyi lakosság között, különösen a migránsok vonatkozásában.⁷⁹ A beköltözők gyakran lenézően viselkednek a helyiekkel, akik alacsonyabb fizetésekből élnek, életkörülményeik rosszabbak, és a háború pszichológiai hatásait is magukon viselik. Az orosz állami dezinformáció aktívan ki is használja ezt az áldatlan helyzetet, szítja a frissen betelepülők és a helyiek közötti ellentétet, hogy a megmaradt régi lakosok távozzanak a még Kijev irányítása alatt álló területekre.⁸⁰

Az újjáépítési projektek célja az elfoglalt városokban – mint például Mariupolban, Herszonban, Melitopolban vagy Avgyijivkában – az, hogy bemutassák az orosz invázió „pozitív oldalát”.⁸¹ Ehhez frissen felújított házakról, újra használatba vehető kritikus infrastruktúrákról tesznek közzé képeket és videókat a hivatalos állami csatornákon, valamint a Kremlt támogató médiafelületek oldalain. Az orosz propaganda igyekszik az elfoglalt városokat ékkövekké formálni, hogy ezzel elbizonytalanítsa a nemzetközi közvéleményt, amely az elpusztított településekről készült felvételekhez szokott. A projektek során új lakóházakat, iskolákat és egyéb létesítményeket húznak fel, jellemzően vendégmunkások segítségével. A jelentések szerint a felújítások és építkezések többnyire csak látszólagosak, mert az épületek külső renoválása nem orvosolja a háború okozta szerkezeti károkat.⁸² Nem elhanyagolható probléma a széleskörű korrupció sem, melynek következtében a fejlesztésre fordítandó támogatási pénzek rendre felszívódnak. Az újjáépítések így jellemzően rossz minőségű anyagokból és korszerűtlen technológiával valósulnak meg.⁸³ Az orosz média olyan képet próbál festeni, mely szerint a megszállt területeken javultak a helyi lakosság életkörülményei, de az ukrán lakosság jelentős része elhagyta a megszállt városokat. Akik maradnak, azok jellemzően mélyszegénységben, marginalizált körülmények között élnek. A megszálló erők az elvándorolt lakosok otthonait „árván maradtaknak” nyilvánítják, és átadják az újonnan érkezőknek.⁸⁴

Az oroszországi körülmények messze nem olyan vonzóak a vendégmunkásoknak, mint a megszállt ukrán területek. A Föderáció helyett egyre több közép-ázsiai választ alternatív kivándorlási célpontokat.⁸⁵ Az utóbbi időben a nyelvi és kulturális hasonlóságok miatt az egyik legnépszerűbbé Törökország vált, ahol több százezren találtak munkát. Dél-Korea is célország lett, ahol a közép-ázsiai országokkal kötött megállapodások munkavállalási

⁷⁸ UKRAINIAN WORLD CONGRESS 2024.

⁷⁹ VINCENT 2025.

⁸⁰ BALL 2024.

⁸¹ PETROV 2024.

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ PETROV 2024.

⁸⁵ RICKLETON 2025.

lehetőséget biztosítottak több ezer üzbégnek és kirgiznek. A Közel-Kelet szerepe is felértékelődött, Izrael és Szaúd-Arábia egyre több üzbég és kirgiz munkavállalót foglalkoztat különféle iparágakban, különösen az építőiparban és a turizmusban. Növekvő elvándorlási tendencia figyelhető meg Európa irányába is. A visegrádi országok, köztük hazánk is,⁸⁶ jelentős számú közép-ázsiai munkaerőt alkalmaznak. Az Egyesült Királyság is bővítette a közép-ázsiai munkavállalók számára elérhető vízumkeretet, hogy ezzel ellensúlyozza a Brexit negatív hatásait. Oroszország azonban továbbra is első helyen szerepel, hiszen a vízummentesség, az orosz nyelv ismerete és a relatíve könnyű munkavállalási lehetőségek vonzzák a közép-ázsiai vendégmunkásokat. A gazdasági és politikai instabilitás, valamint a katonai kényszersorozásokról szóló jelentések hatása egyelőre nem érte el azt a kritikus pontot, mely teljesen átfordítaná a közép-ázsiai kivándorlási trendeket.

KONKLÚZIÓ

A 2024-es év kiemelt jelentőségű volt az orosz migrációs- és bevándorláspolitika szempontjából. A változások fő mozgatórugói a krasznogorszki terrortámadás következményei, a gazdasági szükségszerűségek, továbbá az idegengyűlölet fokozódása voltak. A népességcsökkenés és az elöregedés hosszú távú kihívásai komoly terhet rónak a Kremlre. A moszkvai kormányzat megoldási kísérletei azonban az etnikai összetétel változásával járnak, ami potenciálisan társadalmi konfliktusokhoz fog vezetni. A munkaerőhiány a kulcsfontosságú ágazatokban és a közép-ázsiai cirkuláris migráció gyengülése nem segíti a háborús gazdaságot, ami komolyan veszélyezteti a teljeskörű ukrajnai invázió hatékony folytatását. A radikalizáció, az etnikai feszültségek növekedése, valamint a külföldi munkavállalók gazdaságilag szükségszerű jelenléte súlyos politikai és nemzetbiztonsági következményekkel jár, melyeket figyelembe kell venni a Kremlnek, amikor a következő évek bevándorláspolitikáját tervezi. További problémát jelent a krasznogorszki terrortámadás miatt bevezetett szigorúbb szabályozások rendszere, a deportálási hullámok, a növekvő idegengyűlölet, illetve az emberi jogok megsértéséért kapott belföldi és nemzetközi kritikák is. Oroszország migrációs vonzerejének enyhe csökkenése azonnal az alternatív útvonalak megerősödését eredményezte. A bevándorlási feltételek szigorításának negatív gazdasági, politikai és társadalmi következményeire a Kreml egyelőre nem tudott hatékony megoldási javaslatot felmutatni. Emellett az ukrajnai háború demográfiai következményei is nehezítik Moszkva helyzetét. Az orosz kormány kettős stratégiájának hatékonysága egyelőre kérdéses – a biztonság és politikai stabilitás rövid távú biztosítása hosszú távon fenntarthatatlan gazdasági és társadalmi folyamatokat indíthat el.

⁸⁶ KORMÁNY.HU n.d.

IRODALOMJEGYZÉK

- AKIPRESS (2024): *Over 400 migrants deported from St. Petersburg for a week.* 2024.04.01. Forrás: https://akipress.com/news:766522:Over_400_migrants_deported_from_St_Petersburg_for_a_week/ (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- BALL, Tom (2024): *How teenagers escape Kremlin brainwashing in occupied Ukraine.* 2024.10.18. Forrás: <https://www.thetimes.com/world/russia-ukraine-war/article/how-teenagers-escape-kremlin-brainwashing-in-occupied-ukraine-sfcqt2z39> (Megtekintve: 2025. 03. 26.)
- BALZER, Harley (2024): *A Russia without Russians? Putin's disastrous demographics.* 2024.08.07. Forrás: <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/russia-tomorrow/a-russia-without-russians-putins-disastrous-demographics/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- BARTOSIEWICZ, Miłosz - ŻOCHOWSKI, Piotr (2024): *Putin's foreign legion. Foreigners fighting in the war with Ukraine.* 2024.02.20. Forrás: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-02-20/putins-foreign-legion-foreigners-fighting-war-ukraine> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- BARTOSIEWICZ, Miłosz (2024): *The crisis affecting Russia's public services: healthcare, education, and the postal service.* 2024.06.27. Forrás: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2024-06-27/crisis-affecting-russias-public-services-healthcare-education> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- BESCOTTI, Elia - BURKHARDT, Fabian - RABINOVYCH, Maryna - WITTKÉ, Cindy (2022): *Passportization.* 2022.03.23. Forrás: <https://verfassungsblog.de/passportization/> (Megtekintve: 2025. 03. 03.)
- BLOOMBERG (2024): *Russia Weighs Tighter Migrant Worker Rules After Moscow Attack.* 2024.04.01. Forrás: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-04-01/russia-weighs-tighter-migrant-worker-rules-after-moscow-attack> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- CHAWRYŁO, Katarzyna - BARTOSIEWICZ, Miłosz (2023): *Russia seals the demise of Nagorno-Karabakh.* 2023.10.05. Forrás: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2023-10-05/russia-seals-demise-nagorno-karabakh> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- CHENTEMIROV, Georgii (2024): *"The situation is catastrophic." There is no one to work in Russia's North.* 2024.01.10. Forrás: <https://www.thebarentsobserver.com/industry-and-energy/the-situation-is-catastrophic-there-is-no-one-to-work-in-russias-north/140863> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- COALSON, Robert (2013): *How Stalin Created Some of the Post-Soviet World's Worst Ethnic Conflicts.* 2013.03.01. Forrás: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2013/03/how-stalin-created->

- [some-of-the-post-soviet-worlds-worst-ethnic-conflicts/273649/](https://www.kyivindependent.com/a-very-bloody-war-what-is-the-death-toll-of-russias-war-in-ukraine/) (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- CODAGNONE, Cristiano (1998): The New Migration in Russia in the 1990s. In: KOSER, Khalid - LUTZ, Helma (szerk.): *The New Migration in Europe*. Palgrave Macmillan, London, 39-59.
- COURT, Elsa (2025): *What is the death toll of Russia's war in Ukraine?* 2025.02.13. Forrás: <https://kyivindependent.com/a-very-bloody-war-what-is-the-death-toll-of-russias-war-in-ukraine/> (Megtekintve: 2025. 03. 26.)
- CURRENT TIME (2024): *Moscow Police Reportedly Force Migrant Workers To Enlist Amid Raids*. 2024.09.19. Forrás: <https://www.rferl.org/a/moscow-russia-police-raids-migrants-enlist/33084112.html> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- DIANA, Massimo (2024): *Amid the war, Ukraine is facing a demographic crisis*. 2024.07.12. Forrás: <https://eeca.unfpa.org/en/news/amid-war-ukraine-facing-demographic-crisis> (Megtekintve: 2025. 03. 03.)
- DMITRIEVA, Yu N (2021): Factors and influence of modern challenges on demographic situation in Siberian regions. *IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science*, 1-5. 2021/885, 1-5.
- DUNLOP, John B. (n.d.): *Do Ethnic Russians Support Putin's War in Chechnya?*. n.d. Forrás: <https://jamestown.org/program/do-ethnic-russians-support-putins-war-in-chechnya-2/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- DÜNDAR, Mehmet Furkan (2025): *Rewriting the rules: Russia's changing migration landscape*. 2025.01.03. Forrás: <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/rewriting-the-rules-russias-changing-migration-landscape> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- EMIRATES NEWS AGENCY-WAM (2024): *Islam in Russia: Unique Blend of History, Modernity*. 2024.03.21. Forrás: <https://www.wam.ae/en/article/13tpze9-islam-russia-unique-blend-history-modernity> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- ESCHMENT, Beate (2021): *Spiralling Violence on the Borders in the Fergana Valley?*. 2021.07.07. Forrás: <https://www.zois-berlin.de/en/publications/spiralling-violence-on-the-borders-in-the-fergana-valley> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- EURASIANET (2025): *Real GDP growth rates across Caucasus and Central Asia expected to dip – World Bank*. 2025.01.23. Forrás: <https://eurasianet.org/real-gdp-growth-rates-across-caucasus-and-central-asia-expected-to-dip-world-bank> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- EUROPEAN COUNCIL (2023): *Impact of sanctions on the Russian economy*. 2023.10.12. Forrás: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/impact-sanctions-russian-economy/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)

- EUROPEAN DIGITAL MEDIA OBSERVATORY (2024): Macron's Words and Crocus Terrorist Attack Boost Disinformation About Ukraine. *EDMO Monthly Brief*, 1-10. 2024/34, 1-10.
- EUROPEAN NETWORK ON STATELESSNESS (2024): *Russia reforms immigration detention laws after decade-long campaign*. 2024.01.30. Forrás: <https://www.statelessness.eu/updates/news/russia-reforms-immigration-detention-laws-after-decade-long-campaign> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- EVDOKIMOVA, Yuliya (2015): Problems of education development in Russia and solutions. *Universities for Tourism and Service Association Bulletin*, 77-85. 2015/9(2), 77-85.
- GEOPOLITICAL FUTURES (2023): *Russia's Ethnic Diversity*. 2023.12.22. Forrás: <https://geopoliticalfutures.com/russias-ethnic-diversity/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- GÖNCZI, Róbert (2022): Népeségrobbanás és fokozódó konfliktusok – migrációs tapasztalatok Közép-Ázsiából. *Horizont*, 1-20. 2022/24, 1-20.
- HASHIMOVA, Umida (2024): *Xenophobia and Harassment of Central Asian Migrants on the Rise in Russia*. 2024.05.15. Forrás: <https://jamestown.org/program/xenophobia-and-harassment-of-central-asian-migrants-on-the-rise-in-russia/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- IBRAGIMOVA, Galiya (2024): *Why Are Central Asian Migrant Workers Spurning Russia?*. 2024.08.01. Forrás: <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2024/07/russia-central-asia-migrants?lang=en> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- INOZEMTSEV, Vladislav (2019): *The Ubiquity of Russian Pessimism*. 2019.01.10. Forrás: <https://ridl.io/the-ubiquity-of-russian-pessimism/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- INTERNATIONAL CRISIS GROUP (2023): *The Nagorno-Karabakh Conflict: A Visual Explainer*. 2023.09.16. Forrás: <https://www.crisisgroup.org/content/nagorno-karabakh-conflict-visual-explainer> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- IOM (2024): *Investing in Remittances in Central Asia*. 2024.06.14. Forrás: <https://eca.iom.int/news/investing-remittances-central-asia> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- KAMALOV, Emil - SERGEEVA, Ivetta (2024): *Should I Stay or Should I Go? Russian Emigration in Flux*. 2024.07.11. Forrás: <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2024/07/russian-emigration-in-flux?lang=en> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- KIM, Lucian (2022): *Russian Exiles Struggle to Form a United Opposition to Putin*. 2022.11.28. Forrás: <https://foreignpolicy.com/2022/11/28/russian-exiles-emigres-dispora-anti-putin-ukraine-war-opposition/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)

- KIRBY, Paul (2024): *Moscow attack: Russia blames West and Kyiv for jihadist massacre*. 2024.03.26. Forrás: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68663043> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- KISS, Annamária (2019): *Terrorism in Russia*. In: JONES, David Martin - SCHULTE, Paul - UNGERER, Carl - SMITH, M. L.R. (szerk.): *Handbook of Terrorism and Counter Terrorism Post 9/11*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 304-315.
- KLUGE, Janis (2024): *The Russian Economy at a Turning Point*. 2024.11.29. Forrás: <https://www.swp-berlin.org/publikation/the-russian-economy-at-a-turning-point> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- KORMÁNY.HU (n.d.): *Czomba Sándor: A vendégmunkások aránya alacsony, a magyar emberektől nem vehetik el a munkahelyeket*. n.d. Forrás: <https://kormany.hu/hirek/czomba-sandor-a-vendegmunkasok-aranya-alacsony-a-magyar-emberektol-nem-vehetik-el-a-munkahelyeket> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- KRASTEV, Ivan - HOLMES, Stephen (2024): *The Coming Age of Population Wars*. 2024.07.08. Forrás: <https://www.iwm.at/publication/iwmpost-article/the-coming-age-of-population-wars> (Megtekintve: 2025. 03. 03.)
- LASSILA, Jussi (2019): *The Brain drain from Russia*. *FILA Comment*, 1-2. 2019/6.
- LITVINOVA, Dasha (2024): *Putin speeds up citizenship path for migrants who enlist in the Russian military*. 2024.01.04. Forrás: <https://www.pbs.org/newshour/politics/putin-speeds-up-citizenship-path-for-migrants-who-enlist-in-the-russian-military> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- LOH, Matthew (2025): *900,000 Russian soldiers have likely been killed or wounded since Moscow invaded Ukraine, UK's MOD says*. 2025.03.21. Forrás: <https://www.businessinsider.com/russia-900000-killed-wounded-invading-ukraine-war-uk-mod-2025-3> (Megtekintve: 2025. 03. 26.)
- LUCAS, Edward (2024): *Dead Certs: Putin and Kadyrov*. 2024.04.29. Forrás: <https://cepa.org/article/dead-certs-putin-and-kadyrov/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- MASALSKA, Linda (2019): *Immigration to the Russian Federation*. 2019.01.02. Forrás: <https://www.iir.cz/immigration-to-the-russian-federation-main-characteristics-and-demographic-implications> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- MEDUZA (2025): *Three years of death A new estimate from Meduza and Mediazona shows Russia is paying for its war against Ukraine with hundreds of lives each day*. 2025.02.24. Forrás: <https://meduza.io/en/feature/2025/02/24/three-years-of-death> (Megtekintve: 2025. 03. 26.)

- MIKHAILOVA, Olga - SAFAROVA, Gaiane - SAFAROVA, Anna (2018): Population ageing and policy responses in the Russian Federation. *International Journal on Ageing in Developing Countries*, 6-26. 2018/3(1), 6-26.
- MURAKAMI, Enerelt - YAMADA, Eiji - SIOSON, Erica Paula (2021): The impact of migration and remittances on labor supply in Tajikistan. *Journal of Asian Economics*, 1-14. 2021/73, 1-14.
- NEAR EAST SOUTH ASIA CENTER FOR STRATEGIC STUDIES (2024): *CSAG Strategy Paper: Central Asia - Challenges and Opportunities for Regional Stability*. 2024.04.17. Forrás: <https://nesa-center.org/csag-strategy-paper-central-asia-challenges-and-opportunities-for-regional-stability/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- N-IUSSP (2022): *The Russian labour market and the Ukrainian war*. 2022.11.07. Forrás: <https://www.niussp.org/education-work-economy/the-russian-labour-market-and-the-ukrainian-war/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- PANNIER, Bruce (2024): *Central Asia in Focus: Central Asians Targeted in Russia*. 2024.09.04. Forrás: <https://caspiantpolicy.org/research/central-asia/central-asia-in-focus-central-asians-targeted-in-russia> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- PANT, Himani (2017): Russia's Demographic Trajectory: Dimensions and Implications. *ORF Occasional Paper*, 1-22. 2017/110, 1-22.
- PETROV, Nikolay (2024): *Russia in the Occupied Territories of Ukraine*. 2024.09.05. Forrás: <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2024C38/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- POSTSOCIALISM (2024): *The radical pessimism of Russian émigré experts*. 2024.12.30. Forrás: <https://postsocialism.org/2024/12/30/the-radical-pessimism-of-russian-emigre-experts/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- PRIMAMEDIA (2023): *Получить гражданство России станет проще — все о недавних изменениях [Palucsity grazsđansztvo Rassziji sztanet prose – vsze o nedavnih izmenesztijah]*. 2023.07.06. Forrás: <https://primamedia.ru/news/1537838/> (Megtekintve: 2025. 03. 26.)
- PUTZ, Catherine (2024): *Before and After the Crocus City Hall Attack: Tajik Migrants in Russia*. 2024.04.23. Forrás: <https://thediplomat.com/2024/04/before-and-after-the-crocus-city-hall-attack-tajik-migrants-in-russia/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- RBC-UKRAINE (2024): *Children as young as 14 to work at military factories in Tatarstan, Russia*. 2024.04.17. Forrás: <https://newsukraine.rbc.ua/news/children-as-young-as-14-to-work-at-military-1713308179.html> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- RFE/RL (2022a): *Uzbekistan Warns Its Citizens Of Repercussions If They Join Russian Military In War-Torn Ukraine*. 2022.08.10. Forrás: <https://www.rferl.org/a/russia-uzbekistan-volunteers-warning-ukraine-war/31981901.html> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)

- RFE/RL (2022b): Tajik President's Demand For 'Respect' From Putin Viewed Millions Of Times On YouTube. 2022.10.15. Forrás: <https://www.rferl.org/a/tajikistan-russia-rahmon-youtube-respect/32084773.html> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- RFE/RL (2024a): *About 3,000 Migrants Detained In St. Petersburg On New Year's Eve.* 2024.01.02. Forrás: <https://www.rferl.org/a/russia-3000-migrants-detained-petersburg-moscow/32756076.html> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- RFE/RL (2024b): *Thousands Of Tajik Migrant Workers Deported From Russia Since Crocus Attack.* 2024.08.06. Forrás: <https://www.rferl.org/a/tajik-migrants-deported-russia-hasazoda-statement/33067475.html> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- RFE/RL (2024c): *Tajikistan Warns Citizens Against Traveling To Russia.* 2024.09.10. Forrás: <https://www.rferl.org/a/tajik-embassy-russia-travel-security-increase-moscow/33114746.html> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- RICKLETON, Chris (2025): *Amid Russia Pain, Central Asian Migrants Find New Destinations, Fresh Problems.* 2025.01.04. Forrás: <https://www.rferl.org/a/russia-migrants-centralasia-uzbekistan/33261194.html> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- SAVIC, Bob (2024): *Russia's labor shortage is a double-edged sword for growth.* 2024.12.20. Forrás: <https://www.gisreportsonline.com/r/russias-labor-shortage/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- SEREMET, Sándor (2024): *5 Facts - Terrorist Attack on Crocus City Hall in Moscow.* 2024.03.28. Forrás: <https://hiia.hu/en/5-facts-terrorist-attack-on-crocus-city-hall-in-moscow/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- SNEGOVAYA, Maria (2024): *The reluctant consensus: War and Russia's public opinion.* 2024.12.17. Forrás: <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/russia-tomorrow/reluctant-consensus-war-and-russias-public-opinion/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- SOR, Jennifer (2025): *Russia's economy faces a demographic disaster and risks seeing its population reduced by half by the end of this century, think tank says.* 2025.01.21. Forrás: <https://www.businessinsider.com/russia-economy-population-decline-worker-shortage-growth-outlook-ukraine-war-2024-8> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- STATISTA RESEARCH DEPARTMENT (2024): *Total live births in Russia 2000-2023.* 2024.11.07. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/1010528/number-of-live-births-in-russia/> (Megtekintve: 2025. 03. 03.)
- STATISTA RESEARCH DEPARTMENT (2025): *Do you approve of the activities of Vladimir Putin as the president (prime minister) of Russia?.* 2025.01.28. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/896181/putin-approval-rating-russia/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)

- THE ODESSA JOURNAL (2024): *British Intelligence: Russia is recruiting doctors from Africa due to the war and mobilization*. 2024.04.08. Forrás: <https://odessa-journal.com/british-intelligence-russia-is-recruiting-doctors-from-africa-due-to-the-war-and-mobilization> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- THOREZ, Julien (2020): « Brain drain from Central Asia: Labor migration like any other ? ». *Nova*, 31-42. 2020/1, 31-42.
- UKRAINIAN WORLD CONGRESS (2023): *Russia Brings Tens of Thousands of Migrants to Occupied Territories*. 2023.11.20. Forrás: <https://www.ukrainianworldcongress.org/russia-brings-tens-of-thousands-of-migrants-to-occupied-territories/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- UKRAINIAN WORLD CONGRESS (2024): *Putin Offers up to 5 Million Rubles for Russians to Move into Ukraine's Occupied Territories*. 2024.09.24. Forrás: <https://www.ukrainianworldcongress.org/putin-offers-up-to-5-million-rubles-for-russians-to-move-into-ukraines-occupied-territories/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- UMAROV, Temur (2024): *Ukraine War Fuels Anti-Immigrant Sentiment in Russia*. 2024.10.08. Forrás: <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2024/10/russia-migrant-discrimination?lang=en> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- VEGA, Octavio (2020): *The Bleeding Puzzle of Chechnya and Dagestan*. 2020.05.08. Forrás: <https://hir.harvard.edu/the-bleeding-puzzle-of-chechnya-and-dagestan/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- VINCENT, Faustine (2025): *War in Ukraine: In Russian-occupied territories, the trap is closing in on residents*. 2025.03.18. Forrás: https://www.lemonde.fr/en/international/article/2025/03/18/war-in-ukraine-in-russian-occupied-territories-the-trap-is-closing-in-on-residents_6739284_4.html (Megtekintve: 2025. 03. 26.)
- VISION OF HUMANITY (n.d.): *Why is ISIS targeting Russia?*. n.d. Forrás: <https://www.visionofhumanity.org/why-is-isis-targeting-russia/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- WAR.UKRAINE.UA (2025): *What are the Russian death toll and other losses in Ukraine?* 2025.01.17. Forrás: <https://war.ukraine.ua/faq/what-are-the-russian-death-toll-and-other-losses-in-ukraine/> (Megtekintve: 2025. 03. 26.)
- YAKOV AND PARTNERS (2024): *Russian citizens name key factors influencing their decision to have children*. 2024.06.01. Forrás: <https://yakovpartners.com/publications/russian-citizens-name-key-factors-influencing-their-decision-to-have-children/> (Megtekintve: 2025. 02. 03.)
- ZSIVANOVITS, László (1933): *A pesszimizmus*. Hollósy Géza Könyvnyomdája, Balassagyarmat.

- ВОРОПАЕВА, Виктория [VOROPAJEVA, Viktorija] (2025): *Новые выплаты, награды россиянам и студенческие семьи: важное из Стратегии по поддержке многодетности* [Novije viplati, nagradi rasszijanam i sztudencseszkiye szemi: vazsnoje iz Sztrategiji po pobberzске mnogodetnoszti]. 2025.03.25. Forrás: <https://finance.mail.ru/2025-03-25/v-rossii-poyavitsya-novaya-ezhegodnaya-vyplata-dlya-semej-s-detmi-65426679/>
(Megtekintve: 2025. 03. 26.)
- ЛЫСЯКОВ, Константин [LISZJAKOV, Konsztantin] (2024): *Число пострадавших при теракте в «Крокусе» превысило 550 человек* [Csiszlo posztradaвших pri terakte v „Krokuszе” prevyszilo 550 cselovek]. 2024.03.29. Forrás: <https://lenta.ru/news/2024/03/29/chislo-postradavshih-pri-terakte-v-krokuse-prevysilo-550-chelovek/>
- ОВЧИННИКОВА, Юлия [OVCSINNIKOVA, Julija] (2024): *Число погибших детей при теракте в «Крокусе» выросло до шести* [Csiszlo nogivshih demej pri terakte v „Krokuszе” viroszlo do szeszti]. 2024.04.03. Forrás: <https://www.rbc.ru/society/03/04/2024/660d02c39a79474459fe7bd8>
(Megtekintve: 2025. 03. 26.)

HORIZONT ELEMZÉSEK

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

Szerkesztés és tördelés: Györgyi Dominika Zita

Lektorálta: Dr. habil. Marsai Viktor

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

Az elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Migrációkutató Intézet álláspontjának.

© Gönczi Róbert, 2025

© Migrációkutató Intézet, 2025

ISSN 2677-1780